

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Krønikens Gienmæle

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Krønikens Gienmæle", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 77. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1813_208-txt-shoot-idm1771.pdf (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Om Tillægget til min Krønike.

Molbech haaner mig for dette Tillæg, hvor jeg har stræbt itide at rette de Feil jeg saae og forebygge Misforstand. "Er denne (Historien) spørger han, et Spil at more sig med, som man een Maaned kan lege paa denne Maade, en anden paa hiin? Kan man vel med fast Tillid tro den, der saa hastig skifter Syn? og havde Du ikke handlet mere efter Historiens Love og bedre hyldet Sandhed om Du første Gang havde seet nøiere efter og overhovedet givet Dig mere Tid, Rolighed og flittigere Granskning, inden Du med Haan og Skændsel stemplede Mænd, hvis herlige Minde ikke engang Had, Avind og Ondskab har kunnet besmitte? havde Du gjort dette, da havde vi undværet Tillægget om Griffenfeld, der, ligesom mere i dine Tillæg maa bringe os til at tro, enten at Du mener, Historien kan uden Betænkning skrives, som det just nu for Øieblikket falder een ind, eller at Du har havt alt for stor og unødigt Hast med at bringe Din Krønike for Lyset. Den Plet en Historieskriver sætter paa en stor Mands Minde er ei saa let 78at tilgive og udslette, som Du troer. Er en Figur i et Malerie fortegnet, er det ikke saa nemt for Maleren at faa den rigtig, heller maa han dog male det Hele om, end tegne nedenunder en Figur, for at vise hvorledes den skulde have været."

Denne ganske Tale er saa vrang, uvenlig og uretfærdig at jeg vilde gaae den forbi, dersom jeg ikke vidste at Flere, selv saadanne, som dømme bedre, lægger mig Hastværk og Rettelser til Last. Jeg nægter ingenlunde, at der jeg afskrev de haarde Ord foer det lidt igiennem mig, men jeg vil ikke skiænde igien, rolig og alvorlig vil jeg forsvare mig.

At det var ønskeligt om alle vore Gierninger vare fuldkomne, kan ingen nægte, men nu maa jeg spørge: hvor den Mand boer som kan skrive en Bog, end sige en Historie, end sige et kort Begreb af Verdens Krønike uden at feile. Bliver nu hans Feil større, fordi han selv indseer og retter dem, førend de kan gjøre mindste Skade, bliver han mindre troværdig fordi man overbevises om, at saasnart han seer sin Feil, tilstaaer og retter han den, er dette ikke Beviis paa Sandhedskiærlighed, og er ikke denne det Eneste som kan hos Sandheds Venner skaffe en Mand Troværdighed i de Ting Man ei selv kan eftersee? Dette er saa soleklart at Man dog skulde undsee sig ved at lægge mig det til Last, som jeg hverken fortjener eller forlanger Tak for, men er som det bør være, og som kun en *Christen* gjør det. Var altsaa min Krønike trykt, da kunde jeg ei gjøre mere end selv revse og rette de Feil jeg fandt og saaledes gjøre dem 79aldeles uskadelige; thi det kan jo dog ikke plette en Mand, at jeg siger noget Urigtigt om ham, og tager det tilbage i *samme* Bog; det er jo kun som om jeg anførte en andens skiæve Dom og rettede den, hvilket dog aldrig nogen har kaldt at beskiamme, men vel at hædre Manden.

Men jeg skulde biet til jeg havde alt saaledes paa det Rene, at der Intet var at rette. Efter denne Regel skulde ingen Mand udgive en Bog end sige en Historie, mens han levede, og Ingen skulde udgive den efter hans Død, thi til Verdens Ende bliver der Feil i den at rette. Nei, vil vi gjøre noget i Verden da maa vi sukkende opgive det Haab ogsaa kun at gjøre en eneste Ting *fuldelig* saaledes som det sig burde; naar vi ere visse paa, *hvad* vi skal gjøre, da i Guds Navn gjøre det saagodt vi formaa i vore Omstændigheder, altid rede til at indsee og godtgjøre vore Feil og forresten haabe Guds Tilgivelse for hvad der uvitterlig forsees, Hans Styrelse, saa det ei vorder til Skade. Dette er en Christens Sindelag og i det stræber jeg at gaa frem med al min Gierning, med det Sindelag har jeg skrevet og rettet min Historie, og dobbelt nødvendigt var det her. Vil man dog betænke hvad det er at forlange en feilfri Historie, vil Man dog betænke om der er en eneste af de allerstørste Historieskrivere som ikke har gjort Nogen Uret, og nu skulde jeg omtale de berømteste Mænd i sex Aartusinder og Ingen af dem gjøre Uret. Nei, nei, vel veed jeg, at de Fleste nuomtide slet ikke vil vide af at de ere Syndere, og skrige paa Fornærmelse af deres moralske Charakter, saasnart 80Man kalder det de have begaaet Synd, men saavidt kan Pharisæiskheden dog ei være steget, at Nogen paastod han kunde skrive om Verdens Krønike og Ingen forurette, skiøndt der vist nok ere Mange som aldrig vil tilstaa de have gjort nogen Uret. Molbech skulde saameget mindre fare saa afsted, da han ikke kan nægte, at han nys har gjort mig Uret i en Sag, hvor han let kunde undgaaet det, og hvad kunde jeg ikke her anvende paa ham? Men ligesom Feiltagelser i Historien ere uundgaaelige saa ere de og de mest tilgivelige og uskadeligste af alle, at sige naar de ere uvitterlige. Man siger at de store Mænds Minde besmittes, men det er jo dog kun en Grille, de Døde ere jo lige salige, deres Støv hviler ligesødt enten Man roser eller laster dem. Den som vitterligt taler Løgn og Uret han besmitter sig selv, synder mod Gud og er høilig at laste enten han saa taler om Levende eller Døde, den som gjør det uvitterlig, er kun at laste forsaavidt han talte i Utide og kunde vidst bedre. Om Levende skal Man derfor tale med yderste Forsigtighed, thi dem bør Man kiende vist eller tie, om de døde skal derimod Kundskab møisommeligt indsamles og at blive vis i det Enkelte har sine store Vanskeligheder. Men naar Man nu ogsaa foruretter en Hensovet, hvad skader det da, det eneste Tilfælde er med Skribenten, hvis Skrifter Man kunde nedsætte, men dels er Man her mindre udsat for Feiltagelse, dels er Skrifter noget som den de ligge nær maa dømme om efter Øiesynet, uden at bryde sig stort om Historikerens Dom, naar denne ei anfører Grunde 81og gjør han det, da staaer og falder jo hans Dom med dem.

Dette har jeg talt ganske almindelig for at angive den rette Synspunkt for Fornærmelse mod de Døde, som *Personer*; en anden Sag er det med Bedømmelsen af deres bekiendte Meninger, Færd og Idrætter, thi

her kommer det an paa at have en vis Maalestok for Godt og Ondt, Sandhed og Løgn, den har ingen uden hvo som troer Bibelen, thi at tro sin egen, daglig vildfarende Fornuft, er lidt mere end dristigt. Jeg har brugt den visse Maalestok, men hvor jeg har glemt det, eller ei brugt den ret, der vil jeg aldrig undskylde mig, men reentud bekiende og gienkalde. Mere forlanger jeg som et levende Menneske ei af dem der gjøre mig den største Uret, mere forlanger intet gudfrygtigt Menneske, mere forlanger et saadant da ei heller paa de Dødes, paa Sandhedens Vegne.

Hvorvidt jeg nu burde opsat at udgive min Krønike, derom har jeg talt i Fortalen og et Par Ord staa her. Dersom jeg skrev for at vinde Ære og Bifald, da havde jeg vist opsat det, eller skrevet heel anderledes og jeg kunde da gjerne gjort mange store Mænd Uret, naar jeg kun havde beraadt mig med Verden om, *hvilke* og *hvorledes*. Dersom jeg troede det var mit Dagværk at skrive en Historie, da vilde jeg vist opsat det længere, eller begyndt der hvor jeg var bedst bevandret: her hjemme, og siden rykket fremad. Nu veed jeg derimod, at mit Dagværk som Alles er at arbeide hvad han troer er mest til Guds Ære og Næstens 82Gavn, og hver Christen har da i vor Tid ret egenlig det Dagværk, at stride mod Vantro og Ugudelighed og at gjøre Christendommens Sandhed og Tidens dybe Fordærvelse ret indlysende. Et af Midlerne hertil er, at fremstille Guds Forsyns Spor og Christendommens seierrige Kamp i Tidens Løb, samt hvorledes den sidste Alders Mennesker efterhaanden have fiernet sig fra den. Det følte jeg mig istand til, og gjorde det. Historien var fra Barnsben min største Lyst, og mangengang fristedes jeg under Arbeidet til at standse, til at trænge ind i det Enkelte af Staternes, Partiernes og Videnskabernes Historie; men jeg følte det var galt at glemme Hensigten over Middelst, jeg følte der var mere og andet at gjøre, jeg maatte rive mig løs, og holde op med at omskrive; thi, at den Bog paa de fleste Steder er flere Gange omskrevet, troer man kanske ikke. Mangen enkelt Mand og Begivenhed kunde jeg forbigaaet, men naar jeg troede at kunne sige noget Sandt og Oplysende tog jeg det med, fordi jeg maaske sidste Gang talte om saadanne Ting. Her at ramme den rette Maade er vist ei saa nemt som Mange tro, naar de ei have prøvet det og tit maatte jeg svare, naar Man spurgte hvi jeg omtalte denne og forbigik Hin, hvi jeg snart gav mere, snart mindre end passeligt kunde synes: fordi jeg talte om det jeg kiendte bedst og helst tav, naar jeg ei vidste ret Beskeed. En stor Uleilighed fører nu dette med sig, nemlig, at naar man vil skildre en Mand i faa Træk, siger man lettelig enten mere eller mindre end man vilde; en Skribent kan man endda nok træffe, thi han har skildret sig selv en83ten han vilde eller ikke, men en Konge og en Minister holder det haardt med, de have et dobbelt Ansigt, som dog i Billedet skal sammensmelte. Ved at giennemlæse min Krønike, blev jeg tvivlraadig om Christian den 4de og Griffenfeldt, eller egenlig om, hvorvidt Ordene vare vel valgte; til lang Undersøgelse var hverken Tid eller Leilighed, jeg valgte da den korteste Vei hellere, om Nogen skulde ske Uret, at gjøre mig selv lidt, end dem, de to Mænd jeg ærede og elskede fra min Barndom. Saaledes bleve de Anmærkninger til, hvorfor jeg nu maa høre saa ilde, og de have da over Forventning opfyldt deres Bestemmelse, men sikkert behøve de ligesaavelsom Texten en Revision. Fjerde Christian vilde jeg ikke her omtale, vi har talt meget sammen siden den Tid, og jeg har malet et Billede af Kiæmpen som ligner ham. Griffenfeldt derimod, hvem jeg beskyldes for at have reist en Skamstøtte, som om han var en Ulfeld, vil jeg tale et Par Ord om.

At Hovmod og Ærgierrighed forvirrede Griffenfeldt og at han i sine Velmagts Dage elskede dem høiere end Gud, Konge og Fædreneland, er, uagtet min Rettelse, dog sandt: thi hvad Man villig tjener det elsker Man mest, ja naar Man er Syndens Tjener, elsker Man slet ikke Gud. Den eneste Uret jeg har gjort G. ligger i de Ord: stakket Glimmer for sig og Dannemark var hvad han attraaede, thi det burde hede: han vilde sammensmelte den ægte Glands og den falske Glimmer. Han opgav ikke det Ønske at være en ærlig christelig Mand, hvortil den gudfrygtige Jesper Brok84mand optugtede ham, men hans Ærgierrighed, som klart fremlyser allerede af hans Breve som ung Reisende og siden af al hans Bedrift, tillod ham ikke at være det. Hans Fædrelandskierlighed skal Man ikke vurdere høit, naar Man seer ham i et Brev fra Oxford kun tænke paa sig selv og sine Fremtidsplaner, da Danmark var sin Undergang nær i Krigen med Karl Gustav. Da han siden blev mægtig i det Land, satte han sine Kræfter i Virksomhed til dets Ophøielse, som var hans Ære; men naar Æren kunde forliges med Landets sande Gavn, da saae han det helst. At nu Gudsfrygt styrker Rigerne var dengang, selv hos de Vantro, en indgroet Tanke og hvo som ikke har nægtet Troen glædes ved opbyggelige Prækener, om han end udenfor Kirken glemmer Gud. Saa var det med Griffenfeldt, og var han ikke faldet, havde han baade gjort sig og Dannemark ulykkelig. Derfor lod Gud ham falde, men det var ikke *derfor* hans Fiender styrtede ham og de ere da lige uforsvarlige. Mine Ord, at jeg nok skal bare mig for at dømme en Mand Gud tugtede saa haardt, anseer Molbech for en Formular, lig den Kaffesøstrene fordem brugte naar de bagtalte Næsten, men det faaer saa være, det er dog min Hjertensmening, thi hos mig staaer det fast, hvem Herren elsker, den revser Han. Gud saae at et godt, men svagt Ønske laae i Hjertets Grund, han udrev ham af Tumlen og de stærke Fristelser, og jeg haaber det vist, at Gr. har takket ham derfor inden sin Udgang, at jeg engang skal blande min Tak med hans. Jeg veed meget godt, at saadan Tale skurrer i Verdens 85Øre, thi den vil ikke vide af Synd og bryder sig ikke om Himmerig, hader og spotter den Bedrøvelse som er efter Gud, men hvad kommer det mig ved? jeg dømmes dog Gr. ligesom jeg dømmes mig selv og dømmes ham igien ligesaa lidt som mig selv.

Ogsaa for mit Tillægs Tale om en levende Mand, om Professor Rahbek, anklages og revses jeg haardt. Dette var mig aldeles uventet, især da R. selv har offentlig sagt hvad han vilde, og da Molbech ei anfører et Ord til at afbevise, men vel til at stadfæste min Dom, ja da han, efter sine egne Ord, veed at jeg kiender R. fra en elskværdig Side og er intet mindre end hans Fiende. Jeg vil ingenlunde giennemgaae den bittre Tale

eller forsvare min Dom, thi det behøves ikke, kun et Par Ord om Handlen mellem R. og mig vil jeg tilføie. Hvad jeg gjorde 1809 kunde vel en anden forsvare, men jeg vil ikke, thi jeg veed, at Hovmod og Lyst til at spotte havde nogen Deel deri, jeg har bedet R. tilgive mig det for længe siden, godmodig svarede han: hanc veniam damus petimusque vicissim, og vil vist ikke takke M. for at have oprippet denne glemte Sag.

Hvad jeg skrev 1812 om R. kan jeg ei fortryde, mindre gienkalde, thi det er Sandhed, sagt i en venlig, vemodig Stemning, sagt i Tillægget, fordi jeg nødig vilde sige det, men dog maatte. Noget af det klinger haardt, men det maa saa være; hver Mand skal man bedømme venlig, men aabenbare Feil skal man ikke undskylde, tale haardere om dem jo mere de skade Manden selv. At R. selv maatte indsee Ordenes Sandhed, det var 86mit inderlige Ønske og uden det vilde jeg vist talt anderledes, dets Opfyldelse turde jeg imidlertid neppe vente, i det mindste ei strax, og at R. i andet Fald vilde føle sig forurettet var saa aldeles i Tingenes Orden, at det aldrig kunde undre mig. Han talte kortelig sin Sag, men paa en Maade, som ganske anderledes end Bitterheder vilde ydmyget og beskiæmmet mig, dersom jeg havde sagt andet end hvad jeg maatte sige. Venlig smilende tog jeg derimod nu mod de fine Snert som han viste mig at Svøben, jeg havde rost, endnu kunde give, og langt flere Saadanne vilde jeg taalig modtaget. Men den inderlige Godmodighed, det Skudsmaal han gav min Bog, som en ærlig Tale just i det Øieblik han meente sig fornærmet af den, det er Noget som gaaer en ærlig Mand til Hjerter, Noget, hvorfor jeg skylder og yder ham min offentlige, venlige Tak, ja det er et Træk, som i Dannemarks Krønike skal hædre ham og glæde hvert oprigtigt, kjærligt Hjerter, naar det maa beklage og misbillige Saameget af hans offentlige Vandring. Var det Ms. Hensigt at give mig Leilighed til denne Erklæring, da, men ogsaa kun da, har han gjort Ret i at omtale Sagen, men hvis ikke, maa jeg dog venlig give ham til Slutning en lille Snert, fordi han meente at vide saa vist, *hvorledes* jeg vilde optage hans Tale.

At jeg i Øvrigt slet ikke er blind for hvad Roesværdigt der udmærker R. blandt Samtidens Forfattere, erklærede jeg 1809, viste det 1812 og vilde viist det mere, naar jeg ei saa seent havde besluttet at tale om ham. Alvor holder jeg visse⁸⁷lig meget af, men Alvor og Skiemt ere i sig selv slet ikke hinanden modsatte, saasom de begge kan være i Sandheden, og naar de *der* blandes, er Blandingen udentvivel Borgen for, at Man ikke er fiendsk eller oprørt, men at man ønsker at mildne det Strænge saameget, som Sandhed tillader. Dixi.